

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
1. Ընդհանուր տեղեկություններ	4
2. Վիճակագրական տվյալներ արտաքին ընթացիկ գնահատման վերաբերյալ	4
2.1. Արտաքին ընթացիկ գնահատման ընդհանուր արդյունքներն ըստ առարկաների	4
2.2. Միավորների բաշխման տոկոսներն ըստ առարկաների	6
2.3. Հայոց լեզվի և հայ գրականության և մաթեմատիկայի միավորների հարաբերակցությունը	6
3. Արտաքին և ներքին գնահատման արդյունքների համեմատություն	8
3.1. Դիտարկումներ արտաքին և ներքին գնահատման արդյունքների վերաբերյալ	8
3.2. Արտաքին և ներքին գնահատման միավորների բաշխման համեմատությունը	8
3.3. Արտաքին և ներքին գնահատումների արդյունքների համեմատությունը տոկոսներով	9
4. Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի	11
4.1. Ընդհանուր արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի	11
4.2. Արտաքին ընթացիկ գնահատման միավորների խմբերի տոկոսները	11
4.3. Աշակերտների պատրաստվածությունն ըստ դպրոցների տիպերի	13
4.4. Արտաքին և ներքին գնահատման միջին միավորներն ըստ դպրոցների տիպերի	14
5. Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներն ըստ հոսքերի	15
5.1. Միավորների բաշխման տոկոսներն ըստ հոսքերի	15
6. Աշակերտների հարցման արդյունքները	16
6.1. Աշակերտի հարցաթերթիկի արդյունքները	16
6.2. Հարցերի նշանակալիությունը որպես ուսուցման ազդեցիկ գործոն	17
6.3. Լրացուցիչ տեղեկություններ աշակերտների՝ տվյալ ուսումնական հոսքը ընտրելու պատճառների և ապագա անելիքների վերաբերյալ	18
6.4. Աշակերտի հարցաթերթիկի արդյունքներն ըստ հոսքերի	19
7. Ուսուցիչների հարցման արդյունքները	20
7.1. Ուսուցիչների հարցաթերթիկի արդյունքները	20
7.2. Ուսուցիչների վերաբերմունքը հոսքային ուսուցմանը	22
7.3. Լրացուցիչ տեղեկություններ ուսուցիչների կողմից բարձրացված հարցերի վերաբերյալ	23

8. Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներն ըստ մարզերի	24
8.1. Աշակերտների միջին միավորներն ըստ մարզերի	24
8.2. Գնահատականների խմբերի տոկոսները	25
9. Միջին միավորներն ըստ սեռերի	26
10. Վերլուծություն ըստ դպրոցների	27
Եզրակացություն	32

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

2014 թ. հոկտեմբերի 13-ից դեկտեմբերի 10-ն ընկած ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետության մարզերի 70 հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 10-րդ դասարաններում անցկացվել է արտաքին ընթացիկ գնահատում «Հայոց լեզու», «Հայ գրականություն», «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն», առարկաներից՝ 4467 աշակերտի մասնակցությամբ: Նպատակը եղել է հանրակրթական ավագ դպրոցի ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների՝ հիմնական դպրոցից ավագ դպրոց անցման սկզբում նշված առարկաների արդյունքների ուսումնասիրությունը:

Արտաքին ընթացիկ գնահատում անցկացնելու համար կազմվել են թեստեր 9-րդ դասարանի առարկայական ծրագրերին համապատասխան՝ աշակերտների ուսումնասիրած թեմաների շրջանակներում, ինչպես նաև ստեղծվել է տվյալների բազա՝ հիմնական դպրոցի նույն առարկաների ներքին գնահատման արդյունքների (9-րդ դասարանի տարեկան գնահատականների) ներառմամբ:

Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը զուգահեռ աշակերտների և ուսուցիչների շրջանում անցկացվել է հարցում: Քանի որ արտաքին ընթացիկ գնահատումն անցկացվել է ավագ դպրոցներում և վարժարաններում, որոնք իրականացնում են հոսքային ուսուցում, հարցումն անցկացվել է հոսքերի կազմման և հոսքային ուսուցման հետ կապված խնդիրների բացահայտման նպատակով:

Արտաքին և ներքին գնահատման, ինչպես նաև բնույթով և սանդղակավորմամբ տարբեր բոլոր գնահատման համակարգերի արդյունքների համեմատությունն իրականացվել է այդ նպատակի համար նախատեսված ծրագրային մեթոդներով (Z-scale, IRT): Վերլուծությունն ամբողջությամբ կատարվել է IATA, Excel, SPSS ծրագրերի միջոցով:

Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքների վերլուծությունը կատարվել է երկու ուղղությամբ.

- ընդհանուր՝ որտեղ ներկայացված են ՀՀ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 10-րդ դասարանում «Հայոց լեզու», «Հայ գրականություն», «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներից սովորողների ընդհանուր արդյունքները, ինչպես նաև արդյունքներն ըստ տարբեր խմբերի (դպրոցի տիպերի, հոսքերի, մարզերի, բնակավայրի, սեռի),
- առարկայական՝ որտեղ ներկայացված է նշված առարկաների թեստերի և թեստային առաջադրանքների որակական վերլուծությունը և սովորողների կողմից այդ առարկաների ծրագրային թեմաների յուրացման մակարդակը:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԹԱՅԻԿ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Արտաքին ընթացիկ գնահատման ընտրանքը եղել են ՀՀ բոլոր մարզերում և Երևանում գտնվող 46 ավագ դպրոցների, 17 վարժարանների և 7 ոչ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 10-րդ դասարանի աշակերտները:

Գրավոր աշխատանքների տևողությունը եղել է 45 րոպե: Յուրաքանչյուր առարկայի գնահատման համար կիրառվել է թեստերի 6-ական տարբերակ:

Արտաքին ընթացիկ գնահատումը կազմակերպվել է Գնահատման և թեստավորման կենտրոնի ներկայացուցիչների կողմից, որոնք վերահսկել և ուղղորդել են գնահատման ողջ գործընթացը, ապահովել աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը:

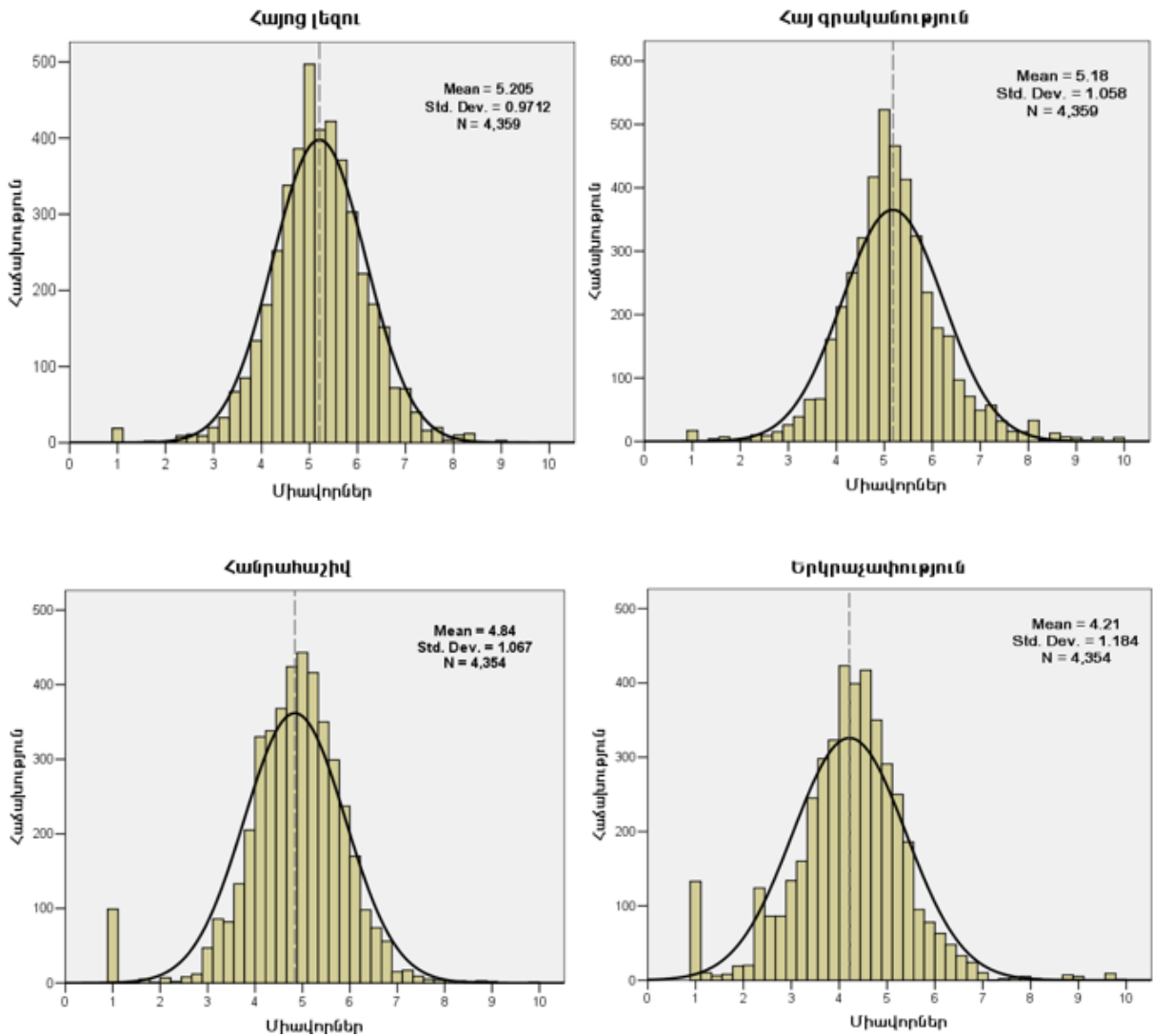
Աշակերտների գրավոր աշխատանքները և պատասխանների ձևաթղթերը տեղափոխվել են ԳԹԿ, որտեղ ձևաթղթերը ստուգվել են համակարգչի միջոցով:

Գնահատման արդյունքները տրվել են համապատասխան դպրոցներին դասամատյաններում գրանցելու համար:

2. ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԹԱՅԻԿ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

2.1. Արտաքին ընթացիկ գնահատման ընդհանուր արդյունքներն ըստ առարկաների

Ստորև տրված են «Հայոց լեզու», «Հայ գրականություն», «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաների միավորների բաշխման հիստոգրամները:

Նկար 1

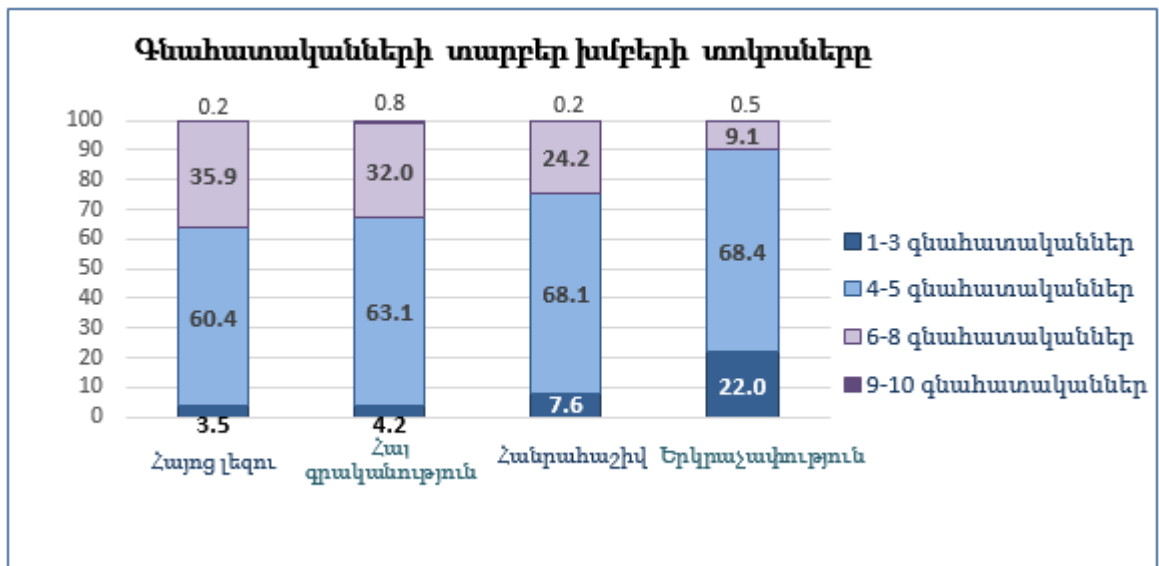
Բաշխման բնութագրիչներն են.

Առարկան	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխալը ¹	Ստանդարտ շեղումը (ցրվածությունը)
Հայոց լեզու	4359	5,21	0,015	0,970
Հայ գրականություն	4359	5,18	0,016	1,058
Հանրահաշիվ	4354	4,84	0,016	1,067
Երկրաչափություն	4354	4.21	0,018	1,184

Հայոց լեզվի և հայ գրականության միջին միավորները մոտ են նորմալ բաշխման միջին միավորին, իսկ հանրահաշիվը և երկարաչափությանը՝ փոքր են: Ընդհանուր բացակայությունը կազմել է 4 տոկոս:

¹Միավորների գնահատման ստանդարտ սխալը համարվում է նորմային մոտ, եթե գործակիցը չի գերազանցում սանդղակի միավոր քայլը:

2.2. Միավորների բաշխման տոկոսներն ըստ առարկաների

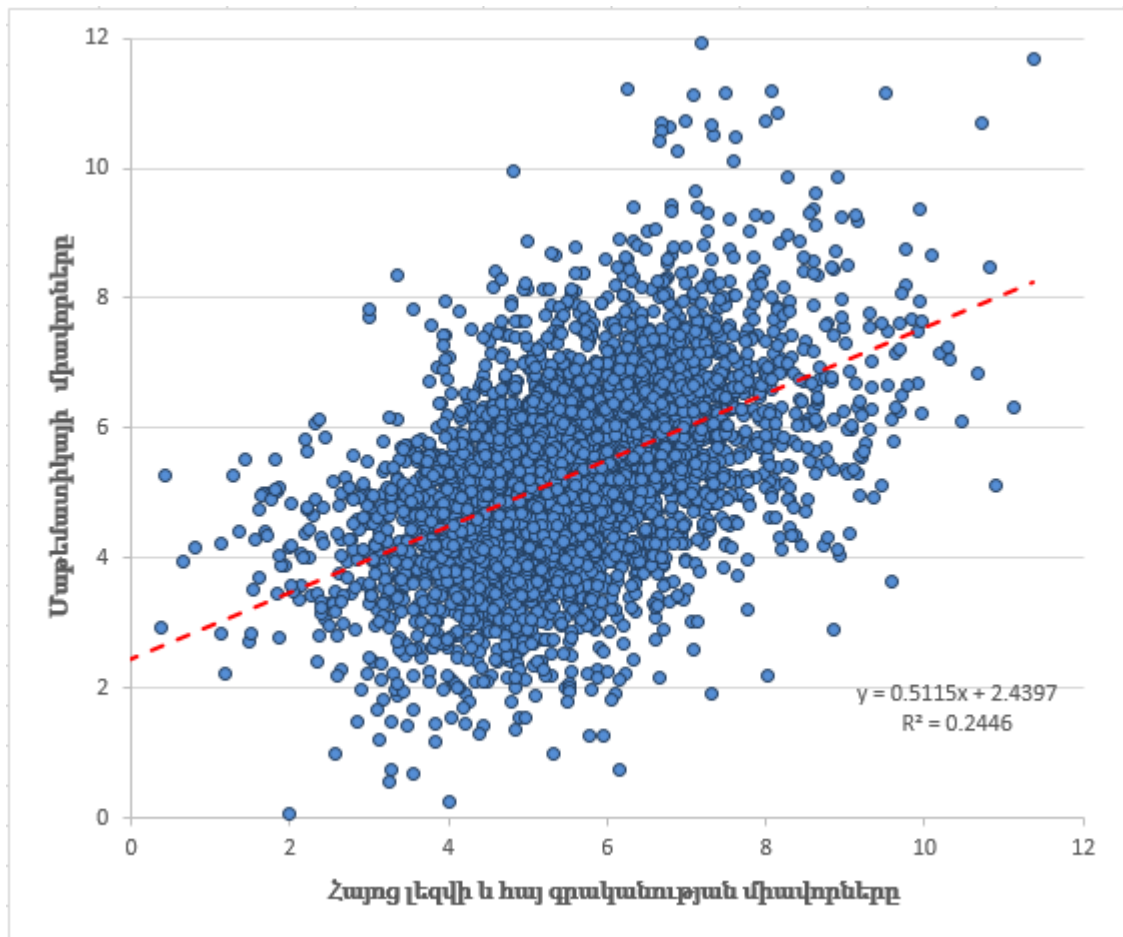
Նկար 2

Ըստ առարկաների արդյունքներն ավելի մանրամասն ներկայացված են [հավելված 1](#)-ում:

2.3. Հայոց լեզվի և հայ գրականության և մաթեմատիկայի միավորների հարաբերակցությունը

Հայոց լեզվի և հայ գրականության և մաթեմատիկայի արտաքին ընթացիկ գնահատման միավորները միմյանց հետ համեմատելու համար անհրաժեշտություն է առաջացել դրանք ստանդարտացնելու և բերելու գնահատման ընդհանուր համակարգի: Դա իրականացվել է ծրագրային IRT միավորների միջոցով, որը միավորների գնահատման 15 միավորանոց սանդղակն արտապատկերել է 0 միջին միավորով և 1 ստանդարտ շեղումով -6-ից 6 միջակայքի վրա: IRT միավորները ցույց են տալիս աշակերտների պատրաստվածությունը՝ անկախ թեստի բարդությունից:

Արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակիցներից յուրաքանչյուրի՝ «Հայոց լեզու» և «Հայ գրականություն» առարկաներից միջին միավորի ու «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներից (մաթեմատիկա) միջին միավորի հիման վրա կառուցվել է միավորների հարաբերակցության հետևյալ դիագրամը՝ արտահայտված IRT միավորներով: Դիագրամում IRT միավորները ձևավորված են դրական միավորների՝ գծային արտապատկերմամբ:

Նկար 3

Գծապատկերից պարզ է դառնում, որ հիմնականում հայոց լեզվից և հայ գրականությունից ցածր միավորներ ունեցող աշակերտների մաթեմատիկայի միավորները նույնպես ցածր են և հակառակը: Պատկերում միտումը նկարագրող ուղղից հետևում է, որ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից 1-ով բարձր միավոր ունեցող աշակերտների մաթեմատիկայի միավորները հակված են բարձրանալու 0,5-ով:

3. ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՎ ՆԵՐՔԻՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

3.1. Դիտարկումներ արտաքին և ներքին գնահատման արդյունքների վերաբերյալ

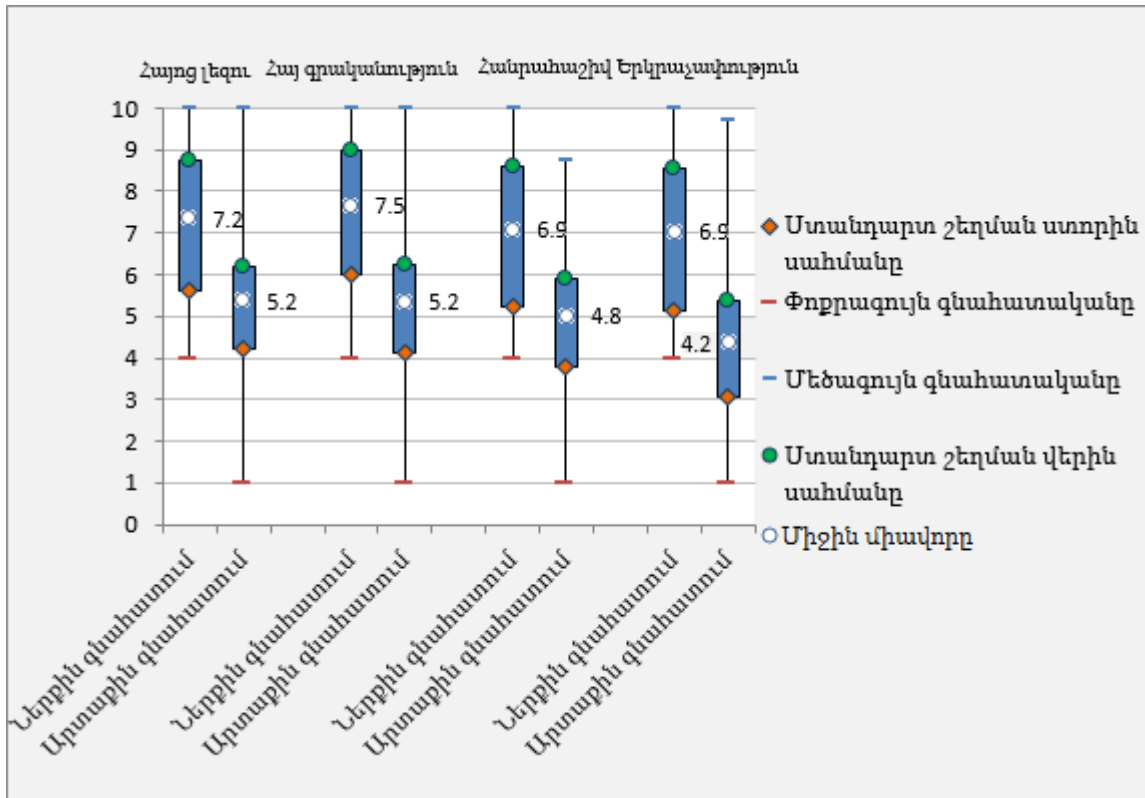
Արտաքին և ներքին գնահատման միավորները միմյանց հետ համեմատելիս կարևոր է նկատի ունենալ այն հանգամանքը, որ ներքին գնահատման 10 միավորանոց համակարգը արհեստականորեն կրճատվել է, և ամենացածր գնահատականը դարձել է 4-ը (սանդղակի միջին միավորը՝ 7,0), մինչդեռ արտաքին գնահատման դեպքում կիրառվել են 1-ից 10 գնահատականները (սանդղակի միջին միավորը՝ 5,5): Ստորև ներկայացվում են մի շարք գործոններ, որոնք նույնպես կարող են ազդել արտաքին և ներքին գնահատման միավորների տարբերության վրա:

- Արտաքին գնահատումն անցկացվել է 6 տարբերակով, որը նվազեցրել է արտագրելու հնարավորությունը,
- ներքին գնահատումը հնարավորություն ունի կիրառելու բազմակողմանի գնահատման ձևեր, մինչդեռ արտաքին գնահատման հնարավորությունները սուղ են,
- ներքին գնահատման մեջ մեծ է սուբյեկտիվ գործոնի ազդեցությունը:

Թվարկված գործոնները թույլ են տալիս արտաքին և ներքին գնահատման միջին միավորների՝ 1,5-2 միավորով տարբերությունը համարել օրինաչափ:

3.2. Արտաքին և ներքին գնահատման միավորների բաշխման համեմատությունը

Ստորև բերված դիագրամում սպիտակ կետերով ներկայացված են արտաքին և ներքին գնահատման միջին միավորները, կապույտ ուղղանկյուն սյուներով՝ այն գնահատականները, որոնց տարբերությունները միջին միավորներից չեն գերազանցում միավորների ստանդարտ շեղումը, կանաչ և կարմիր գծիկներով՝ համապատասխանաբար առավելագույն և նվազագույն գնահատականները:

Նկար 4

Համաձայն դիագրամի՝ ներքին և արտաքին գնահատման միջին միավորների տարբերությունը 2-2,7 միավոր է:

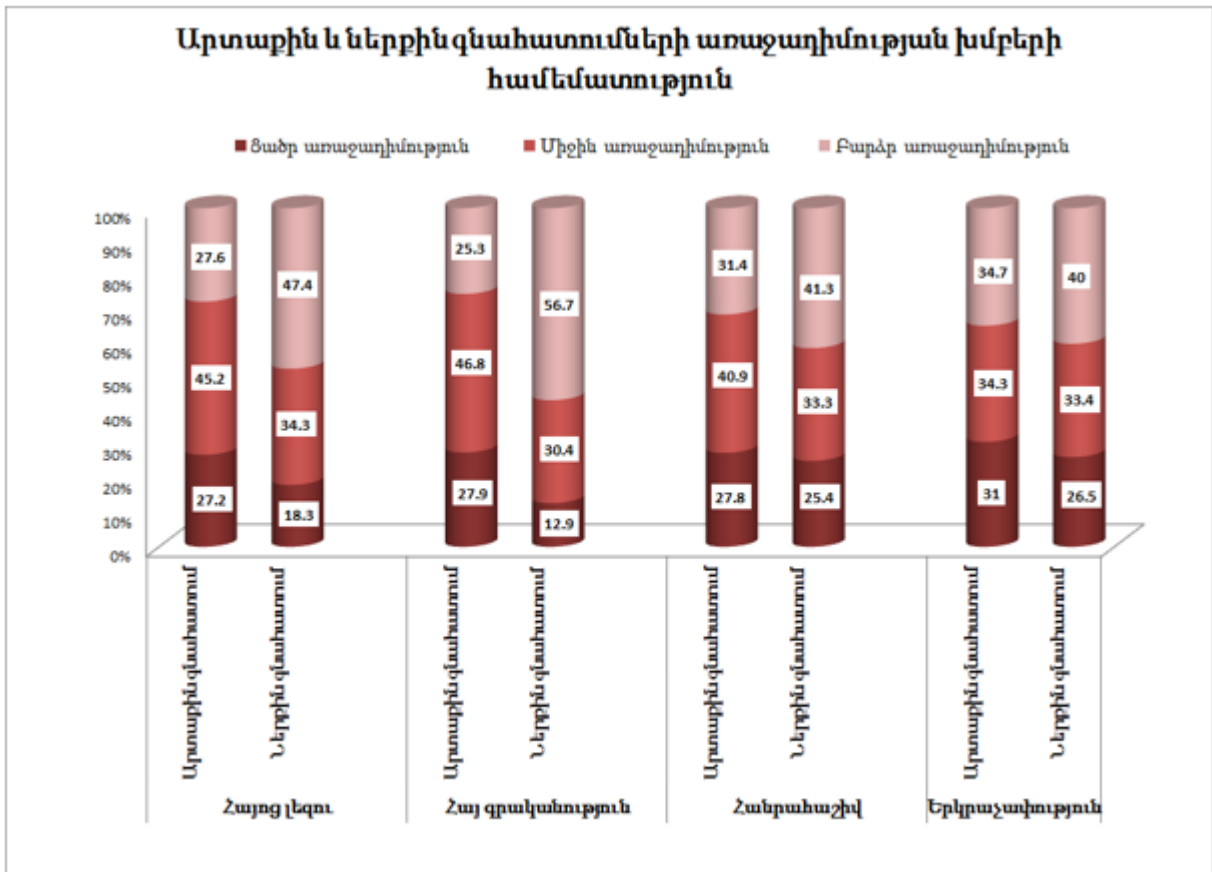
3.3. Արտաքին և ներքին գնահատումների արդյունքների համեմատությունը տոկոսներով

Հետևյալ դիագրամում պատկերված են արտաքին և ներքին գնահատումների «Հայոց լեզու», «Հայ գրականություն», «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներից աշակերտների ցածր², միջին³ և բարձր⁴ առաջադիմության խմբերի տոկոսները:

² Այն աշակերտները, որոնց միջին միավորը 10 և ավելի տոկոսով ցածր է ՀՀ ընդհանուր միջին միավորից:

³ Այն աշակերտները, որոնց միջին միավորը մինչև 10 տոկոսով բարձր կամ ցածր է ՀՀ ընդհանուր միջին միավորից:

⁴ Այն աշակերտները, որոնց միջին միավորը 10 և ավելի տոկոսով գերազանցում է ՀՀ ընդհանուր միջին միավորը:

Նկար 5

Հայոց լեզվի և հայ գրականության արտաքին գնահատման և ներքին գնահատման արդյունքները զգալիորեն տարբերվում են: Օրինակ՝ «Հայ գրականություն» առարկայից արտաքին գնահատման բարձր առաջադիմություն ունեցող աշակերտների խումբը կազմում է ընդհանուրի 25.3%-ը, իսկ ներքին գնահատման համապատասխան խումբը կազմում է ընդհանուրի 56,7%-ը (գրեթե 2 անգամ ավելի), մինչդեռ արտաքին գնահատման ցածր և միջին առաջադիմություն ունեցող խմբերը համեմատաբար ավելի մեծ տոկոս են կազմում, քան ներքին գնահատման համապատասխան խմբերը:

Հանրահաշիվի և երկրաչափության դեպքում արտաքին և ներքին գնահատումների արդյունքների տարբերությունն ավելի թույլ է արտահայտված: Մասնավորապես, ցածր առաջադիմություն ցուցաբերած խմբերի միջև տարբերությունները տատանվում են 2%-ից 4%, համապատասխանաբար «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներից:

Արտաքին և ներքին գնահատումների միմյանց միջև համեմատությունը պահանջում է որոշակի զգուշություն և սահմանափակումներ: Ու թեև միավորները համապատասխանեցվել են ընդհանուր 10 միավորանոց սանդղակին, միավորների համեմատության հիման վրա եզրակացություններ անելը ոչ միշտ է տեղին, քանի որ դրանք տարբեր գնահատումների արդյունքում ստացված միավորներ են:

4. ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՍՏ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՏԻՊԵՐԻ

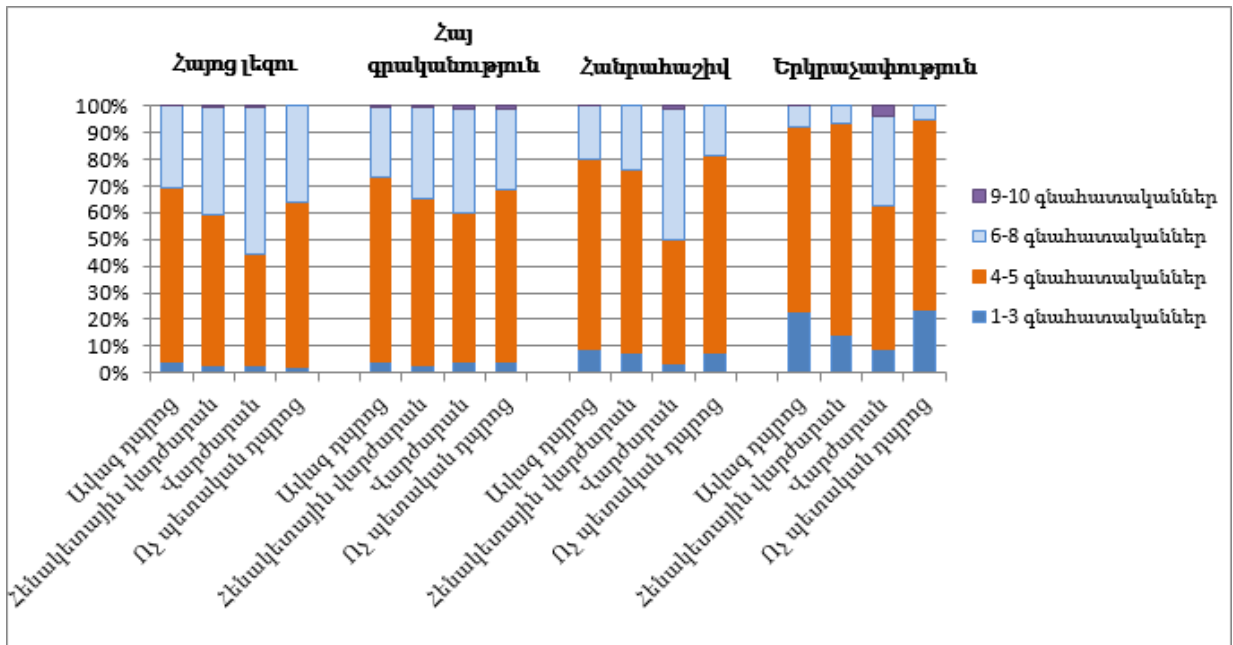
4.1. Ընդհանուր արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի

Դպրոցի տիպը	Առարկան	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխառ	Ստանդարտ շեղումը	Առավելագույն միավորը	Նվազագույն միավորը
Ավագ դպրոց	Հայոց լեզու	3206	5.1	0.017	0.967	9	1
	Հայ գրականություն	3206	5.1	0.019	1.049	10	1
	Հանրահաշիվ	3208	4.7	0.018	1.034	9	1
	Երկրաչափություն	3208	4.1	0.020	1.114	10	1
Հենակետային վարժարան	Հայոց լեզու	531	5.3	0.039	0.889	10	1
	Հայ գրականություն	531	5.3	0.041	0.941	9	1
	Հանրահաշիվ	524	4.9	0.042	0.954	7	1
	Երկրաչափություն	524	4.3	0.040	0.915	6	1
Վարժարան	Հայոց լեզու	523	5.6	0.043	0.988	9	1
	Հայ գրականություն	523	5.4	0.051	1.173	9	1
	Հանրահաշիվ	526	5.5	0.050	1.137	10	1
	Երկրաչափություն	526	5.1	0.064	1.463	10	1
Ոչ պետական դպրոց	Հայոց լեզու	99	5.2	0.082	0.813	7	3
	Հայ գրականություն	99	5.2	0.107	1.069	9	3
	Հանրահաշիվ	96	4.7	0.105	1.027	8	1
	Երկրաչափություն	96	4.1	0.108	1.053	6	1

Աղյուսակից պարզ է դառնում, որ վարժարանների բոլոր առարկաների միջին միավորները, ինչպես նաև միջինից միավորների ստանդարտ շեղումները նշանակալի բարձր են մյուս տիպի դպրոցների միջին միավորներից: Վարժարանների արդյունքներին զիջում են հենակետային վարժարանների, ոչ պետական դպրոցների և ավագ դպրոցների միջին միավորները: Պետք է նշել, որ վերջինների միջին միավորների տարբերությունները նշանակալի չեն:

4.2. Արտաքին ընթացիկ գնահատման միավորների խմբերի տոկոսները

Տարբեր տիպի դպրոցները միմյանցից տարբերվել են ոչ միայն միջին միավորներով, այլև միավորների բաշխմամբ: Ստորև ներկայացվում են միավորների խմբերի տոկոսներն ըստ առարկաների:

Նկար 6

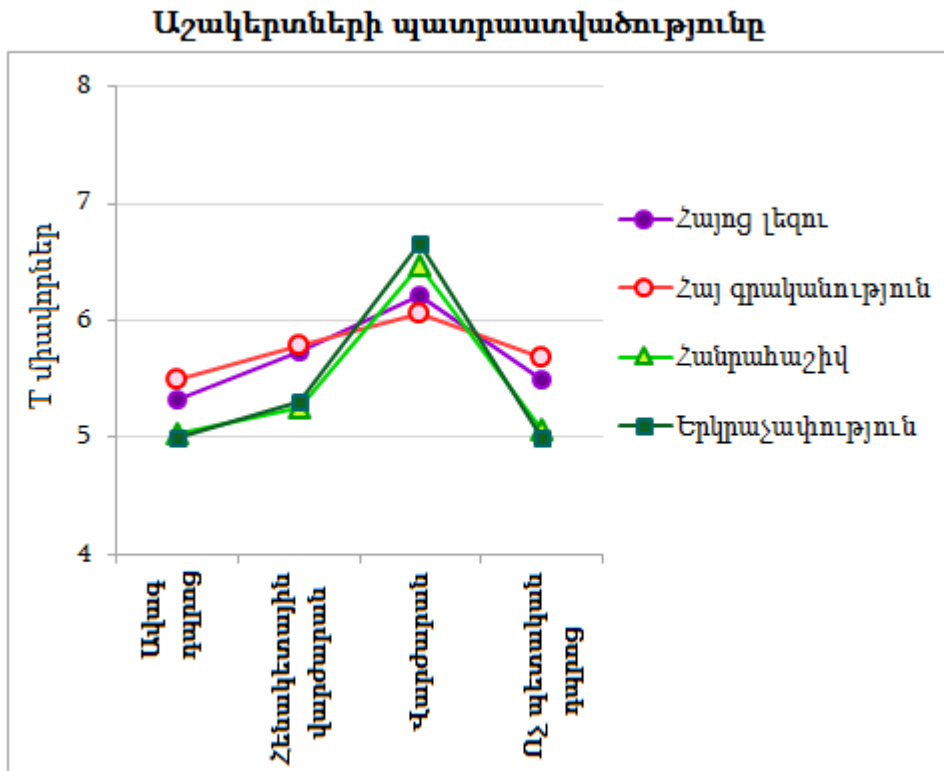
Սյունաշարից երևում է, որ վարժարաններն ապահովել են 6-10 գնահատականների նշանակալի մեծ տոկոս և 1-5 գնահատականների նշանակալի փոքր տոկոս ինչպես հայոց լեզվից և հայ գրականությունից, այնպես էլ մաթեմատիկայից, ի տարբերություն մյուս տիպի դպրոցների, որտեղ բարձր միավորների տոկոսները համեմատաբար ավելի փոքր են, ցածր միավորների տոկոսները՝ մեծ: Դրանով են պայմանավորված վարժարանների միջին միավորների մեծ տարբերությունները մյուս տիպի դպրոցների միջին միավորներից:

Արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի ավելի մանրամասն ներկայացված են [հավելված 2](#)-ում:

4.3. Աշակերտների պատրաստվածությունն ըստ դպրոցների տիպերի

Գնահատման 10-ական համակարգից անցում է կատարվել թեստերի մշակման ժամանակակից տեսության IRT միավորներին (դրանք գտնվում են 0-ի շրջակայքում), ինչը հնարավորություն է տվել գնահատելու աշակերտների պատրաստվածությունը՝ անկախ թեստի բարդությունից, ինչպես նաև համեմատելու տարբեր առարկաների արդյունքները: Ավելի ակնառու լինելու համար IRT միավորները գծային արտապատկերմամբ ձևափոխվել են T միավորների, որոնք գտնվում են գնահատման 1-10 միավորների սանդղակում:

Ստորև ներկայացվում է աշակերտների պատրաստվածությունը վերոնշյալ առարկաներից՝ ըստ դպրոցների տիպերի:

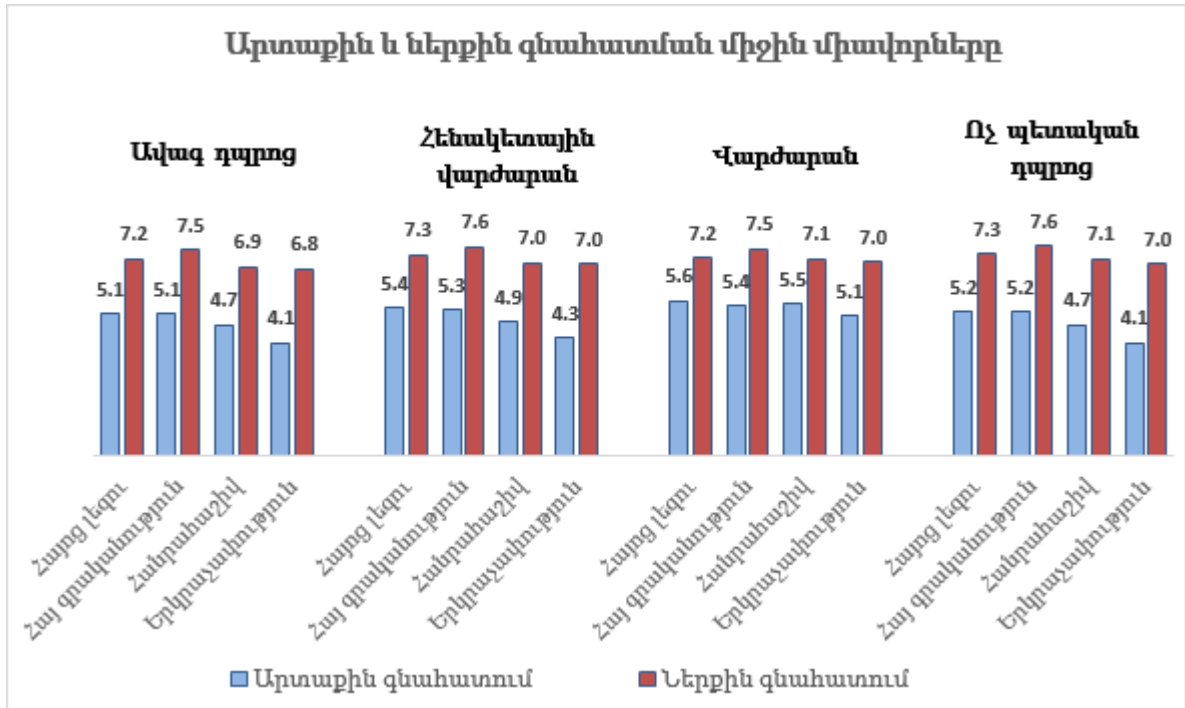

Նկար 7

Գծապատկերում երևում է, որ բոլոր տիպի դպրոցների աշակերտների հայոց լեզվից և հայ գրականությունից պատրաստվածությունը նշանակալի մեծ է մաթեմատիկայից պատրաստվածությունից: Բացառություն են կազմում վարժարանները, որոնց աշակերտները մաթեմատիկայից ավելի լավ են պատրաստված, քան հայոց լեզվից և հայ գրականությունից: Բոլոր չորս առարկաներից ամենացածր պատրաստվածություն ունեն ավագ դպրոցների աշակերտները: Նրանցից նշանակալի բարձր է հենակետային վարժարանների, և ամենաբարձրն է վարժարանների աշակերտների պատրաստվածությունը: Ոչ պետական դպրոցների աշակերտների պատրաստվածությունը նշանակալիորեն չի

տարբերվում ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների աշակերտների պատրաստվածությունից:

4.4. Արտաքին և ներքին գնահատման միջին միավորներն ըստ դպրոցների տիպերի

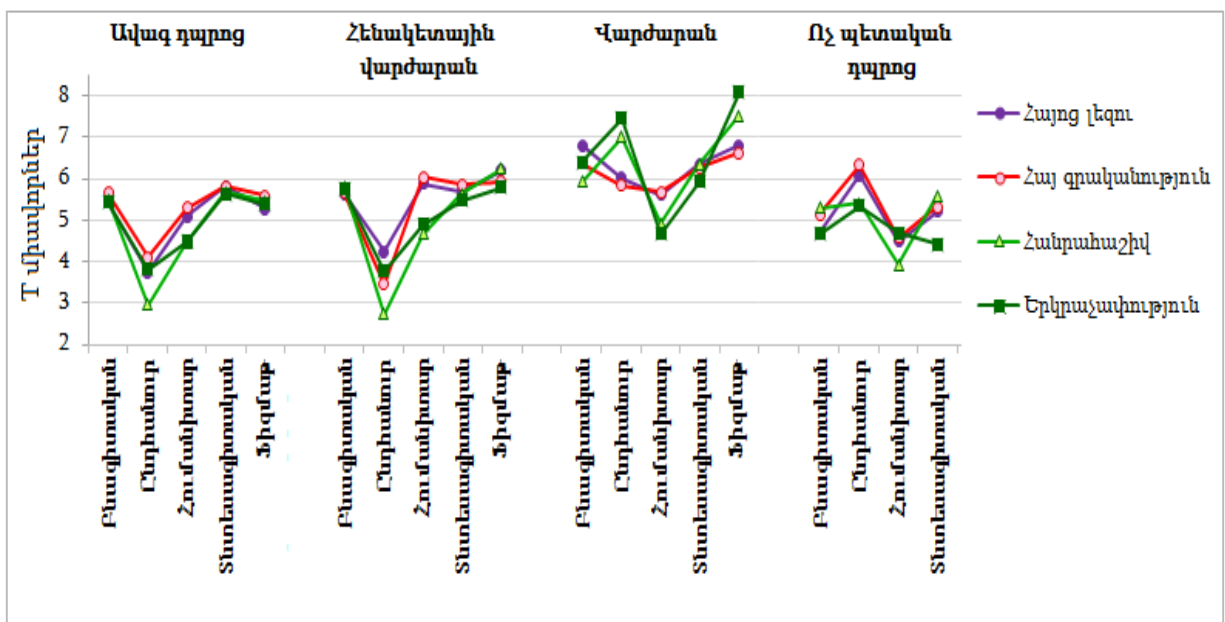
Նկար 8

Վերոնշյալ չորս առարկաների ներքին գնահատման միջին միավորները բարձր են եղել արտաքին գնահատման միջին միավորներից ավագ դպրոցում՝ 2-2,7, հենակետային վարժարանում՝ 1,9-2,7, վարժարանում՝ 1,6-2,1, ոչ պետական դպրոցում՝ 2,1-2,9 միավորով:

5. ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՍՏ ՀՈՍՔԵՐԻ

5.2. Աշակերտների պատրաստվածությունն ըստ հոսքերի

Աշակերտների պատրաստվածությունը հաշվարկելու համար IRT միավորներից անցում է կատարվել T միավորների և հաշվարկվել համապատասխան միջին միավորները: Ստորև ներկայացված է աշակերտների պատրաստվածությունն ըստ հոսքերի:

Նկար 10

Գծապատկերից երևում է, որ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից բարձր պատրաստվածություն ունեն վարժարանների ֆիզմաթ, բնագիտական, տնտեսագիտական և ընդհանուր, ոչ պետական դպրոցների ընդհանուր հոսքերի, մաթեմատիկայից՝ վարժարանների ֆիզմաթ, ընդհանուր, բնագիտական և տնտեսագիտական հոսքերի աշակերտները: Ցածր պատրաստվածություն ունեն բոլոր 4 առարկաներից՝ ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների ընդհանուր հոսքի, մաթեմատիկայից՝ բոլոր տիպի դպրոցների հումանիտար հոսքի աշակերտները: Մյուս հոսքերի աշակերտներն ունեն միջին պատրաստվածություն:

Ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների ընդհանուր հոսքի աշակերտների թիվը փոքր է՝ 30, այդ պատճառով լրացուցիչ ուսումնասիրություններ չեն կատարվել: Հումանիտար հոսքի աշակերտների ցածր պատրաստվածությունը մաթեմատիկայից պայմանավորված է նրանց հոսքային ուղղվածությամբ, իսկ ցածր պատրաստվածությունը հայոց լեզվից և հայ գրականությունից կպարզաբանվի հետագա վերլուծություններում:

Պետք է նշել, որ, ի տարբերություն ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների, վարժարանների և ոչ պետական դպրոցների ընդհանուր հոսքի աշակերտների պատրաստվածությունը շատ բարձր է: Դրան նպաստում է այն, որ այդ տիպի դպրոցներում աշակերտների ընդունելությունը կատարվում է ընտրովի կարգով, և նրանց փոքրաթիվ լինելու պատճառով հաճախ կազմվում են միայն ընդհանուր հոսքեր: Բացի այդ, ընդհանուր հոսք ունեցող 4 վարժարանների թվում է ամենաբարձր արդյունքներ ունեցող Երևանի Ա. Շահինյանի անվան ֆիզմաթ հատուկ դպրոցը, որի բոլոր հոսքերը համարվում են ընդհանուր:

Ըստ հոսքերի արդյունքներն ավելի մանրամասն ներկայացված են [հավելված 3](#)-ում:

6. ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հարցմանը մասնակցել են արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած բոլոր աշակերտները:

Աշակերտի հարցաթերթիկը ներկայացված է [հավելված 4](#)-ում:

6.1. Աշակերտի հարցաթերթիկի արդյունքները

«Քո դպրոցը շա՞տ է հեռու տնից» հարցին «այո, շատ» պատասխանել է արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակիցների 20 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.⁶ 4,5), «ոչ այնքան շատ»՝ 62 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,5), «ոչ»՝ 17 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,5): Դպրոցից շատ հեռու ապրող աշակերտների 14 տոկոսը նախորդ ուսումնական տարում սովորում էր նույն դպրոցում և գտնում է, որ իր առաջադիմությունը նախորդ տարվա համեմատությամբ բարելավվել է, 5 տոկոսը՝ որ չի բարելավվել: Դպրոցից շատ հեռու ապրող աշակերտների 58 տոկոսը նախորդ ուսումնական տարում սովորում էր այլ դպրոցում և գտնում է, որ իր առաջադիմությունը նախորդ տարվա համեմատությամբ բարելավվել է, 19 տոկոսը՝ որ չի բարելավվել: Դպրոցին մոտ ապրող աշակերտների 24 տոկոսը նախորդ ուսումնական տարում սովորում էր նույն դպրոցում և գտնում է, որ իր առաջադիմությունը նախորդ տարվա համեմատությամբ բարելավվել է, 8 տոկոսը՝ որ չի բարելավվել: Դպրոցին մոտ ապրող աշակերտների 44 տոկոսը նախորդ ուսումնական տարում սովորում էր այլ դպրոցում և գտնում է, որ իր առաջադիմությունը նախորդ տարվա համեմատությամբ բարելավվել է, 18 տոկոսը՝ որ չի բարելավվել:

⁵ Հայոց լեզվի և հայ գրականության միջին միավորը

⁶ Մաթեմատիկայի (հանրահաշվի և երկրաչափության) միջին միավորը

Աշակերտների 30 տոկոսը նախորդ ուսումնական տարում սովորել է նույն դպրոցում (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,6), 64 տոկոսը՝ այլ դպրոցում (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,5):

Աշակերտների 5 տոկոսը տվյալ ուսումնական հոսքն ընտրել է, որովհետև նրա ընկերներն այդ հոսքում են սովորում (միջին միավորը հլգ՝ 4,6, մաթ.՝ 4,2), 9 տոկոսը՝ որովհետև նրա ծնողները կամ ուսուցիչներն են խորհուրդ տվել (միջին միավորը հլգ՝ 5,1, մաթ.՝ 4,5), 7 տոկոսը՝ որովհետև նրան այդ հոսքում սովորելը հեշտ է (միջին միավորը հլգ՝ 4,7, մաթ.՝ 4,0), 75 տոկոսը՝ որովհետև այն անհրաժեշտ է հետագա մասնագիտական կրթության համար (միջին միավորը հլգ՝ 5,3, մաթ.՝ 4,6):

«Տվյալ ուսումնական հոսքը կապված է քո ընտրած ապագա մասնագիտության հետ» հարցին «այո» պատասխանել է արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակիցների 87 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,5), «ոչ» կամ «չգիտեմ»՝ 13 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 4,8, մաթ.՝ 4,2):

Աշակերտների 74 տոկոսը նշել է, որ նախորդ ուստարվա համեմատությամբ՝ իր առաջադիմությունը բարելավվել է (միջին միավորը հլգ՝ 5,1, մաթ.՝ 4,5), 24 տոկոսը՝ որ մնացել է նույնը (միջին միավորը հլգ՝ 5,4, մաթ.՝ 4,7), 2 տոկոսը՝ որ նվազել է (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,8): Ընդ որում՝ այս հարցին նույն տոկոսային հարաբերությամբ են պատասխանել ինչպես նախորդ տարին նույն դպրոցում, այնպես էլ նախորդ տարին այլ դպրոցում սովորող աշակերտները:

«Եթե քեզ առաջարկեին տեղափոխվել այլ դպրոց, դու կհամաձայնեիր» հարցին «այո» պատասխանել է մասնակիցների 6 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,0, մաթ.՝ 5,2), «ոչ»՝ 94 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,6): Ընդ որում՝ այս հարցին նույն տոկոսային հարաբերությամբ պատասխանել են նախորդ տարին նույն դպրոցում, և՛ նախորդ տարին այլ դպրոցում սովորող աշակերտները:

«Եթե քեզ առաջարկեին տեղափոխվել այլ ուսումնական հոսք, դու կհամաձայնեիր» հարցին «այո» պատասխանել է մասնակիցների 6 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,1, մաթ.՝ 5,0), «ոչ»՝ 94 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,8):

Դպրոցն ավարտելուց հետո մասնակիցների 62 տոկոսը պատրաստվում է շարունակել ուսումը բուհում (միջին միավորը հլգ՝ 5,4, մաթ.՝ 4,7), 14 տոկոսը՝ շարունակել ուսումը միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունում (միջին միավորը հլգ՝ 4,9, մաթ.՝ 4,3), 1 տոկոսը՝ աշխատել (միջին միավորը հլգ՝ 4,3, մաթ.՝ 4,1), 22 տոկոսը՝ դեռ չի որոշել (միջին միավորը հլգ՝ 4,8, մաթ.՝ 4,3):

6.2. Հարցերի նշանակալիությունը որպես ուսման որակի ազդեցիկ գործոն

Հարցաթերթիկի հարցերի յուրաքանչյուր պատասխանը նշած աշակերտների միջին միավորների տարբերությունների նշանակալիության ուսումնասիրությունից պարզվել է, որ աշակերտների առաջադիմությունը կապված չէ դպրոցից հեռու կամ

մոտ ապրելու, այլ դպրոց կամ այլ ուսումնական հոսք տեղափոխվելու նրանց ցանկության կամ այն բանի հետ, թե 9-րդից 10-րդ դասարան փոխադրվելիս նրանք տեղափոխվել են այլ դպրոց, թե՞ շարունակում են սովորել նույն դպրոցում: Սովորողների ուսման առաջադիմության վրա ազդեցիկ նշանակություն ունի այն, թե նրանք ինչով են պատրաստվում զբաղվել դպրոցն ավարտելուց հետո, ընտրած հոսքը առնչություն ունի՞ ապագա մասնագիտության հետ, և ինչու՞ են ընտրել տվյալ ուսումնական հոսքը:

Ամենաբարձր միավորները (միջին միավորը հլգ՝ 5,4, մաթ.՝ 4,7) ունեն այն աշակերտները (աշակերտների 44 տոկոսը), որոնք դպրոցն ավարտելուց հետո պատրաստվում են շարունակել ուսումը բուհում և այդ նպատակով ընտրել են ապագա մասնագիտության հետ առնչվող ուսումնական հոսք: Ամենացածր միավորներ (միջին միավորը հլգ՝ 4,3, մաթ.՝ 3,9) ունեն այն աշակերտները (աշակերտների 0,6 տոկոսը), որոնք դպրոցն ավարտելուց հետո պատրաստվում են աշխատել, իսկ տվյալ հոսքն ընտրել են, որովհետև այդտեղ սովորելը հեշտ է: Վերջիններից 0,2 միավորով բարձր միջին միավորներ ունեն նրանք, ովքեր դպրոցն ավարտելուց հետո պատրաստվում են աշխատել, իսկ տվյալ հոսքն ընտրել են, որովհետև այն առնչվում է ապագա մասնագիտության հետ: Օրինակները կարելի է շարունակել, սակայն ընդհանրացնելով՝ միավորների կախվածությունը վերոնշյալ գործոններից կարելի է ձևակերպել այսպես. որքան հստակ է աշակերտների մասնագիտական կողմնորոշումը և դպրոցն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակելու վերաբերյալ որոշումը, որքան ընտրած ուսումնական հոսքը համապատասխանում է ապագա մասնագիտությանը, այնքան բարձր են աշակերտների միավորները:

6.3. Լրացուցիչ տեղեկություններ աշակերտների՝ տվյալ ուսումնական հոսքը ընտրելու պատճառների և ապագա անելիքների վերաբերյալ

«Ինչու՞ են ընտրել տվյալ ուսումնական հոսքը» հարցի՝

- «Ընկերներս այստեղ են» պատասխանը նշած աշակերտների 48 տոկոսը շարունակելու է ուսումը, իսկ 44 տոկոսը դեռ չի որոշել, թե ինչով է զբաղվելու դպրոցն ավարտելուց հետո:

- «Ծնողներս, ուսուցիչներս են խորհուրդ տվել» պատասխանը նշած աշակերտների 62 տոկոսը շարունակելու է ուսումը, իսկ 36 տոկոսը դեռ չի որոշել, թե ինչով է զբաղվելու դպրոցն ավարտելուց հետո:

- «Այս հոսքում սովորելը հեշտ է» պատասխանը նշած աշակերտների 46 տոկոսը շարունակելու է ուսումը, իսկ 49 տոկոսը դեռ չի որոշել, թե ինչով է զբաղվելու դպրոցն ավարտելուց հետո:

- «Անհրաժեշտ է հետագա մասնագիտական կրթության համար» պատասխանը նշած աշակերտների 83 տոկոսը շարունակելու է ուսումը, իսկ 16 տոկոսը դեռ չի որոշել, թե ինչով է զբաղվելու դպրոցն ավարտելուց հետո:

Այս տվյալները լրացուցիչ ապացուցում են, որ աշակերտների մեծ տոկոսը դեռ չի որոշել, թե ինչով է զբաղվելու դպրոցն ավարտելուց հետո:

6.4. Աշակերտների հարցման արդյունքներն ըստ հոսքերի

Ըստ հոսքերի վերլուծությունը կատարվել է այն հարցերի շուրջ, որոնք նշանակալի ազդեցություն են ունեցել աշակերտների առաջադիմության վրա:

Բնագիտական, տնտեսագիտական և ֆիզմաթ հոսքերի աշակերտների 75-81 տոկոսը նշել է, որ դպրոցն ավարտելուց հետո շարունակելու է ուսումը, 1-ական տոկոսը՝ որ աշխատելու է, 16-23 տոկոսը՝ որ դեռ չի որոշել: Հումանիտար և ընդհանուր հոսքերի աշակերտների պատասխանների տոկոսները տարբերվում են նշված հոսքերի աշակերտների պատասխաններից: Հումանիտար և ընդհանուր հոսքերի աշակերտների 72-ական տոկոսը նշել է, որ դպրոցն ավարտելուց հետո շարունակելու է ուսումը, 2-ական տոկոսը՝ որ աշխատելու է, 25-ական տոկոսը՝ որ դեռ չի որոշել: Բոլոր հոսքերի բուհ ընդունվել որոշած աշակերտների միջին միավորները նշանակալի բարձր են մյուս աշակերտների միջին միավորներից, իսկ աշխատել ցանկացող և դեռ որոշում չկայացրած աշակերտների միավորների տարբերությունները նշանակալի չեն:

Բնագիտական, տնտեսագիտական և ֆիզմաթ հոսքերի աշակերտների 90-92 տոկոսը նշել է, որ իրենց ընտրած հոսքը համապատասխանում կամ մասամբ է համապատասխանում ապագա մասնագիտությանը, 4 տոկոսը՝ որ չի համապատասխանում, իսկ 4-5 տոկոսը՝ որ չգիտի համապատասխանում է, թե՞ ոչ: Հումանիտար և ընդհանուր հոսքերի աշակերտների պատասխանները այս հարցում նույնպես տարբերվում են նշված հոսքերի աշակերտների պատասխաններից: Հումանիտար հոսքի աշակերտների 83, ընդհանուր հոսքի՝ 70 տոկոսը նշել է, որ իրենց ընտրած հոսքը համապատասխանում կամ մասամբ է համապատասխանում ապագա մասնագիտությանը, հումանիտար հոսքի աշակերտների 8, ընդհանուր հոսքի՝ 12 տոկոսը՝ որ չի համապատասխանում, հումանիտար հոսքի աշակերտների 8, ընդհանուր հոսքի՝ 15 տոկոսը՝ որ չգիտի, համապատասխանում է, թե՞ ոչ:

«Համապատասխանում է» կամ «մասամբ համապատասխանում է» պատասխանները նշած աշակերտների միջին միավորները բոլոր հոսքերում էլ ամենաբարձրն են: Այս աշակերտներից նշանակալի ցածր միջին միավորներ ունեն նրանք, որոնց ընտրած հոսքը չի համապատասխանում ապագա մասնագիտությանը, իսկ ովքեր չգիտեն՝ համապատասխանում է, թե՞ ոչ, ունեն

վերջիններից քիչ բարձր միավորներ, սակայն այդ տարբերությունները նշանակալի են միայն ընդհանուր հոսքի աշակերտների շրջանում:

Հումանիտար հոսքի աշակերտների 15, ընդհանուր հոսքի՝ 20 տոկոսը նշել են, որ այդ հոսքն ընտրել են, որովհետև ընկերներն այդտեղ են, կամ որովհետև այդ հոսքում սովորելը հեշտ է, ընդ որում՝ մյուս հոսքերի աշակերտների ընդամենը 8 տոկոսն է նշել այդ պատասխանները: Ավագ դպրոցի ընդհանուր հոսքի աշակերտների մեծամասնությունը նշել է, որ այդ հոսքում սովորելը հեշտ է:

Այս բոլորից հետևում է, որ բնագիտական, տնտեսագիտական և ֆիզմաթ հոսքեր հիմնականում ընտրել են մասնագիտական կողմնորոշում ունեցող, որոշակի նպատակ հետապնդող աշակերտները, իսկ ընդհանուր և հումանիտար հոսքերում սովորող աշակերտների 15-20 տոկոսը ընտրել է այդ հոսքը, որովհետև այլընտրանք չի ունեցել (տվյալ դպրոցը 10-րդ դասարանի ուսուցումը կազմակերպում է մեկ հոսքով), կամ որովհետև ապագա մասնագիտության հարցում դեռ չի կողմնորոշվել և ուղղորդվել է այլ սկզբունքներով: Պետք է նշել, որ վերջիններիս առաջադիմությունն ամենացածրն է:

7. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

7.1. Ուսուցիչների հարցաթերթիկի արդյունքները

Ուսուցչի հարցաթերթիկը ներկայացված է [հավելված 5](#)-ում:

Հարցմանը մասնակցել է արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած աշակերտների ուսուցիչներից 442-ը, որոնցից 221-ը դասավանդում է հայոց լեզու, 221-ը՝ մաթեմատիկա: Ուսուցիչները հիմնականում կանայք են, տղամարդիկ կազմում են հայոց լեզվի ուսուցիչների 1, մաթեմատիկայի ուսուցիչների՝ 20 տոկոսը: Հարցման մասնակիցների 2 տոկոսը մինչև 25 տարեկան է, 13 տոկոսը՝ 26-35, 29 տոկոսը՝ 36-45, 31 տոկոսը՝ 46-55, 25 տոկոսը՝ 56-65 տարեկան: Քանի որ հարցումն անցկացվել է հոսքերի կազմման և հոսքային ուսուցման հետ կապված խնդիրների բացահայտման նպատակով, ուսումնասիրվել են ուսուցիչների տված պատասխանները՝ ըստ նրանց աշակերտների արտաքին գնահատումից ունեցած միջին միավորների տարբերությունների նշանակալիության: Ստորև ներկայացված են այն հարցերը, որոնց պատասխաններին համապատասխան միջին միավորների տարբերությունները նշանակալի են եղել:

• Ուսուցիչների տարիքը և մանկավարժական ստաժը

Հայոց լեզու դասավանդող տարբեր տարիքի ուսուցիչների աշակերտների միջին միավորները նշանակալի տարբերություններ չունեն, սակայն 36 և ավելի

տարիների ստաժ ունեցող ուսուցիչների աշակերտների միջին միավորները նշանակալի բարձր են մյուսներից:

Մինչև 35 տարեկան մաթեմատիկայի ուսուցիչների աշակերտներն ունեն նշանակալի ցածր միջին միավորներ՝ 36-ից մեծ տարիք ունեցող ուսուցիչների աշակերտների համեմատությամբ:

- **«Շաբաթական քանի՞ ժամ է տրված 10-րդ դասարանում Ձեր դասավանդած առարկայի ուսուցմանը»** հարցի պատասխանների վերլուծությունից պարզվել է, որ հայոց լեզուն շաբաթական մինչև 3 դասաժամով ուսումնասիրող աշակերտների միջին միավորները (միջին միավորները՝ 5,1-5,2) նշանակալի ցածր են 4 և ավելի դասաժամով ուսումնասիրող աշակերտների միջին միավորներից (միջին միավորները՝ 5,4), մինչդեռ հայ գրականության դեպքում միջին միավորների տարբերությունները նշանակալի չեն: Հանրահաշիվը շաբաթական 2 դասաժամով ուսումնասիրող աշակերտների միջին միավորը ամենացածրն է՝ 4,5, որից նշանակալի բարձր են այդ առարկան 3-4 դասաժամով (միջին միավորը՝ 4,9), և ամենաբարձրը՝ 5-6 դասաժամով (միջին միավորները՝ 5,3-5,4) ուսումնասիրող աշակերտների միջին միավորները: Երկրաչափությունը շաբաթական 1 դասաժամով ուսումնասիրող աշակերտների միջին միավորը ամենացածրն է՝ 3,8, իսկ 2 և ավելի դասաժամով ուսումնասիրող աշակերտների միջին միավորները միմյանցից չեն տարբերվում: Փաստորեն «Հայ գրականություն» և «Երկրաչափություն» առարկաներից աշակերտների միջին միավորների և դասաժամերի կախվածությունը շատ թույլ է արտահայտված: Դա պայմանավորված է ինչպես այդ առարկաների յուրահատկություններով, այնպես էլ նրանով, որ ավարտական և միասնական քննությունների թեստերում այդ առարկաներից ընդգրկված հարցերը փոքր (19%-28%) տոկոս են կազմում:

Հետաքրքրական է, որ նշանակալի բարձր են այն աշակերտների **ներքին գնահատման** միջին միավորները, որոնք հայոց լեզուն ուսումնասիրում են 3, հայ գրականությունը՝ 2, հանրահաշիվը՝ 6, երկրաչափությունը՝ 2 դասաժամով:

- **«Ինչպե՞ս եք վերաբերվում ավագ դպրոցում հոսքային ուսուցմանը»** հարցին ուսուցիչների 26 տոկոսը պատասխանել է «Լավ, քանի որ աշակերտները չեն ծանրաբեռնվում ոչ անհրաժեշտ առարկաներ սովորելով», 39 տոկոսը՝ «Լավ, քանի որ այն աշակերտներին պատրաստում է բուհի ընդունելության քննություններին», 23 տոկոսը՝ «Չեմ կարծում, որ այն լուրջ ազդեցություն է ունենում ուսման որակի բարելավման վրա»: Ավելի մանրամասն ուսումնասիրությունից պարզվել է, որ բոլոր հոսքերի ուսուցիչների պատասխանների ամենամեծ տոկոսը (35-45) բաժին է ընկնում «Լավ, քանի որ այն աշակերտներին պատրաստում է բուհի ընդունելության քննություններին» պատասխանին, բացի ընդհանուր հոսքի ուսուցիչներից, որոնց 63 տոկոսը պատասխանել է՝ «Չեմ կարծում, որ այն լուրջ ազդեցություն է ունենում ուսման որակի բարելավման վրա»:

• **«Ինչպիսի՞ դժվարություններ եք տեսնում՝ կապված հոսքային ուսուցման հետ»:**

Ուսուցիչների 73 տոկոսը (աշակերտների միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,5) գտնում է, որ աշակերտների կողմից այդ տարիքում հոսքի ընտրությունը դժվարություն է առաջացնում, 19 տոկոսը (միջին միավորը հլգ՝ 5,2, մաթ.՝ 4,7)՝ որ ոչ:

Հայոց լեզվի ուսուցիչների 37 տոկոսը (աշակերտների միջին միավորը՝ 5,3)՝ տվյալ հոսքին 10-րդ դասարանի ծրագրի անհամապատասխանությունը, 58 տոկոսը (աշակերտների միջին միավորը՝ 5,2)՝ մշակված ուսումնամեթոդական ուղեցույցների պակասը, 69 տոկոսը (աշակերտների միջին միավորը՝ 5,2)՝ հոսքային դասարանների աշակերտների մեծաթիվ լինելը համարում են դժվարություններ՝ կապված հոսքային ուսուցման հետ:

Հոսքային ուսուցման հետ կապված նշված հանգամանքները դժվարություններ համարում են մաթեմատիկայի ուսուցիչների համապատասխանաբար՝ 22%-ը (աշակերտների միջին միավորը՝ 4,4), 46%-ը (աշակերտների միջին միավորը՝ 4,5), 65%-ը (աշակերտների միջին միավորը՝ 4,6):

• **«Ինչպե՞ս պետք է ձևավորել հոսքային դասարանները՝ սովորողների ուսման բարձր որակ ապահովելու համար»:**

Այս հարցին ուսուցիչների 6 տոկոսը նշել է՝ «9-րդ դասարանի ավարտական գնահատականների հիման վրա», 52 տոկոսը՝ «ավագ դպրոցի կողմից աշակերտների թեստավորմամբ», 29 տոկոսը՝ «ուսուցիչների (տնօրինության) կողմից հարցազրույցի միջոցով», 4 տոկոսը՝ «այլ» պատասխանները: Հետաքրքրական է, որ ուսուցիչների 6 տոկոսն է վստահում 9-րդ դասարանի ավարտական գնահատականներին և 4 տոկոսն է նշել «այլ» պատասխան, որը ներառում է նաև հոսքերի կազմավորման գործող կարգը՝ հոսքերը կազմել աշակերտի ընտրությամբ:

7.2. Ուսուցիչների վերաբերմունքը հոսքային ուսուցմանը

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է «Ինչպե՞ս եք վերաբերվում ավագ դպրոցում հոսքային ուսուցմանը» հարցի պատասխանների բաշխվածությունն ըստ դպրոցի տիպերի:

Դպրոցի տիպը	Ուսուցիչների ընդհանուր թիվը	«Լավ, քանի որ աշակերտները չեն ծանրաբեռնվում ոչ անհրաժեշտ առարկաներ սովորելով» պատասխանը նշած	«Լավ, քանի որ այն աշակերտներին պատրաստում է բուհի ընդունելության քննություններին» պատասխանը նշած	«Չեմ կարծում, որ այն լուրջ ազդեցություն է ունենում ուսման որակի բարելավման վրա» պատասխանը նշած ուսուցիչների

		ուսուցիչների		ուսուցիչների			
		թիվը	տոկոսը	թիվը	տոկոսը	թիվը	տոկոսը
Ավագ դպրոց	316	100	32	119	38	63	20
Հենակետային վարժարան	58	2	3	23	40	22	38
Վարժարան	52	8	15	20	38	14	27
Ոչ պետական դպրոց	14	3	21	7	50	2	14

Աղյուսակից պարզ է դառնում, որ բոլոր տիպի դպրոցների ուսուցիչներն էլ հիմնականում դրական են վերաբերվում հոսքային ուսուցմանը: Մակայն ավագ դպրոցների ուսուցիչների 20, հենակետային վարժարանների 38, վարժարանների 27, ոչ պետական դպրոցների ուսուցիչների 14 տոկոսը չի կարծում, որ հոսքային ուսուցումը լուրջ ազդեցություն է ունենում ուսման որակի բարելավման վրա: Պետք է նշել, որ նրանք, հիմնականում, ավագ դպրոցների ընդհանուր հոսքի ուսուցիչներ են, որոնց համակարծիք են նաև ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների հումանիտար հոսքի ուսուցիչները:

Եթե այս տվյալները համեմատենք աշակերտների պատրաստվածությունն ըստ հոսքերի և դպրոցների տիպերի ներկայացնող գծապատկերի հետ (էջ 16, նկար 10), պարզ կդառնա, որ հենց այդ հոսքերի աշակերտների պատրաստվածությունն է ամենացածրը:

7.3. Լրացուցիչ տեղեկություններ ուսուցիչների կողմից բարձրացված հարցերի վերաբերյալ

Բնագիտական և ընդհանուր հոսքերի հայոց լեզվի և հայ գրականության ուսուցիչների 43 տոկոսը նշում է, որ 10-րդ դասարանի ծրագիրը չի համապատասխանում տվյալ հոսքի նշանակությանը, և նրանց աշակերտների գնահատականները նշանակալի բարձր են հակառակը նշած 57 տոկոս ուսուցիչների աշակերտների արդյունքներից:

Ընդհանուր հոսքի հայոց լեզվի և հայ գրականության ուսուցիչների 33 տոկոսը նշում է, որ մշակված ուսումնամեթոդական ուղեցույցների պակասը դժվարացնում է հոսքային ուսուցումը, և նրանց աշակերտների միջին միավորները նշանակալի ցածր են հակառակը նշած 42 տոկոս ուսուցիչների աշակերտների միջին միավորներից:

Հոսքային դասարաններում աշակերտների մեծ թիվը որպես հոսքային ուսուցման համար խնդիր նշած և այդ հանգամանքը խնդիր չհամարող ուսուցիչների աշակերտների միջին միավորների տարբերությունը նշանակալի չէ:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված են որոշակի թվով աշակերտներից կազմված դասարաններում սովորողների միջին միավորները:

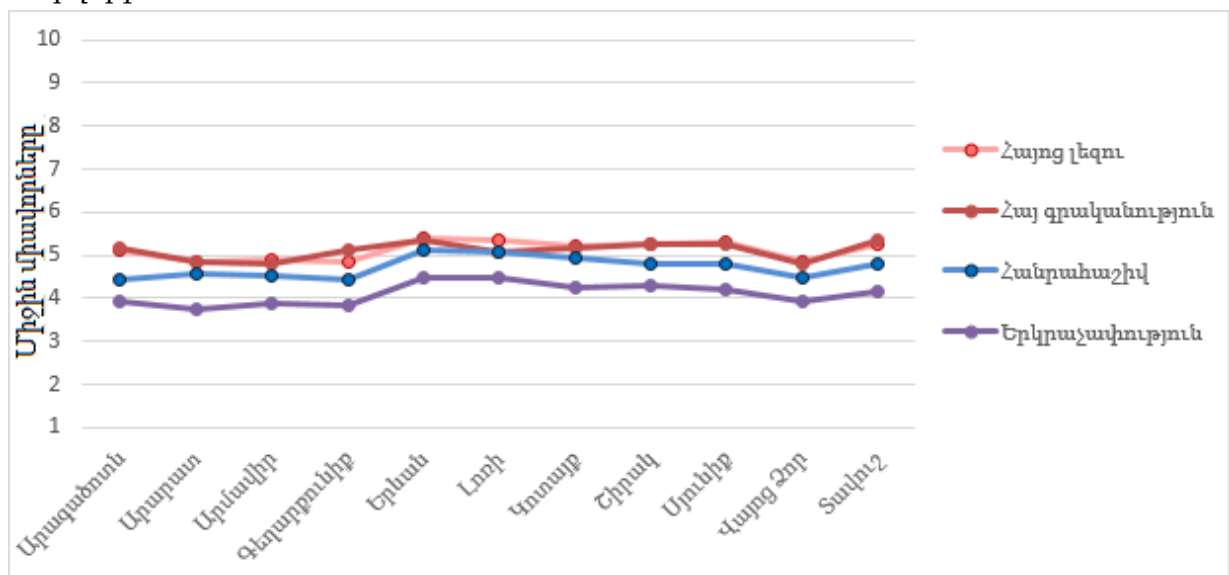
Առարկան	5-10 աշակերտ	11-15 աշակերտ	16-20 աշակերտ	20-25 աշակերտ	26-30 աշակերտ
Հայոց լեզու և հայ գրականություն	5.2	5.1	5.3	5.2	5.2
Մաթեմատիկա	4.6	4.5	4.5	4.4	4.8

Աղյուսակի տվյալներից հետևում է, որ դասարանի աշակերտների թիվը էականորեն չի ազդում միջին միավորների վրա:

8. ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՍՏ ՄԱՐԶԵՐԻ

8.1. Աշակերտների միջին միավորներն ըստ մարզերի

Ստորև բերված դիագրամում ներկայացված են միջին միավորներն ըստ մարզերի:

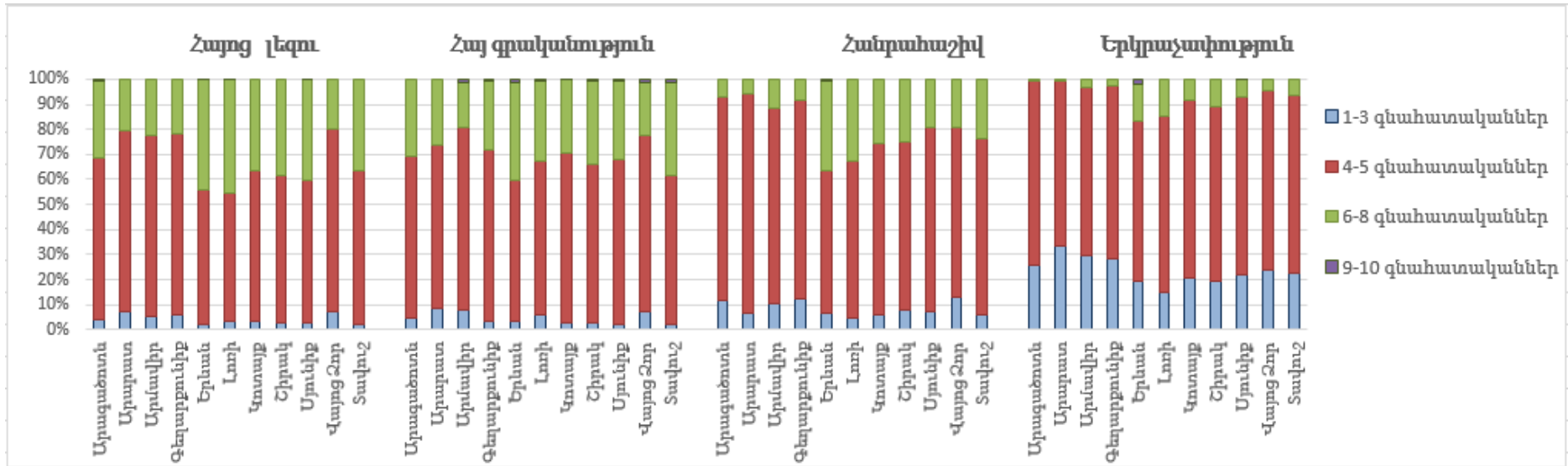

Նկար 11

Հայոց լեզվից ամենաբարձր միջին միավորներ ունեցել են Երևանի և Լոռու, հայ գրականությունից՝ Տավուշի և Երևանի աշակերտները: Սակայն բոլոր մարզերի աշակերտների միջին միավորները չեն անցել միջին առաջադիմության միավորների սահմանները:

Հանրահաշվից և երկրաչափությունից նշանակալի բարձր են եղել Երևանի և Լոռու աշակերտների միջին միավորները, սակայն ն՝ այդ, և՛ մյուս մարզերի սովորողները ունեցել են միջին առաջադիմություն:

8.2. Գնահատականների խմբերի տոկոսները

Նկար 12

6-10 գնահատականների ամենաբարձր տոկոսը եղել է հայոց լեզվից՝ Երևանի և Լոռու, հայ գրականությունից՝ Երևանի և Տավուշի, հանրահաշվից և երկրաչափությունից՝ Երևանի և Լոռու աշակերտների շրջանում:

1-3 գնահատականների ամենացածր տոկոսը եղել է հայոց լեզվից՝ Երևանի, Լոռու, Կոտայքի, Սյունիքի և Տավուշի, հայ գրականությունից՝ Երևանի, Գեղարքունիքի, Կոտայքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի, հանրահաշվից և երկրաչափությունից՝ Լոռու, Երևանի, Կոտայքի, Շիրակի և Տավուշի աշակերտների շրջանում:

Ընդհանուր առմամբ, միջին միավորները բարձր են եղել այն մարզերում, որտեղ բարձր գնահատականների տոկոսը եղել է մեծ, դրական միավորների շեմը չգերազանցող գնահատականների տոկոսը՝ փոքր:

Ըստ մարզերի և տարածաշրջանների արդյունքներն ավելի մանրամասն ներկայացված են [հավելված 6](#)-ում (աղյուսակներ, միավորների քանակներ և տոկոսներ):

9. ՄԻՋԻՆ ՄԻԱՎՈՐՆԵՐՆ ԸՍՏ ՍԵՌԵՐԻ

Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած դպրոցների 10-րդ դասարանի աշակերտների 53%-ը աղջիկներ, 47%-ը տղաներ են:

Ստորև ներկայացված են միջին միավորներն ըստ սեռերի:

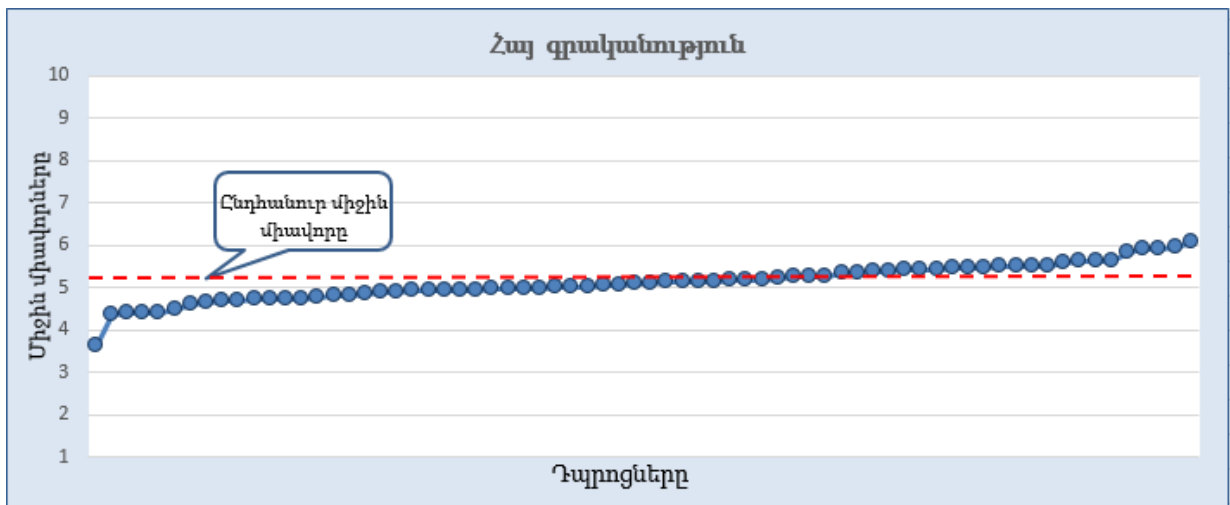
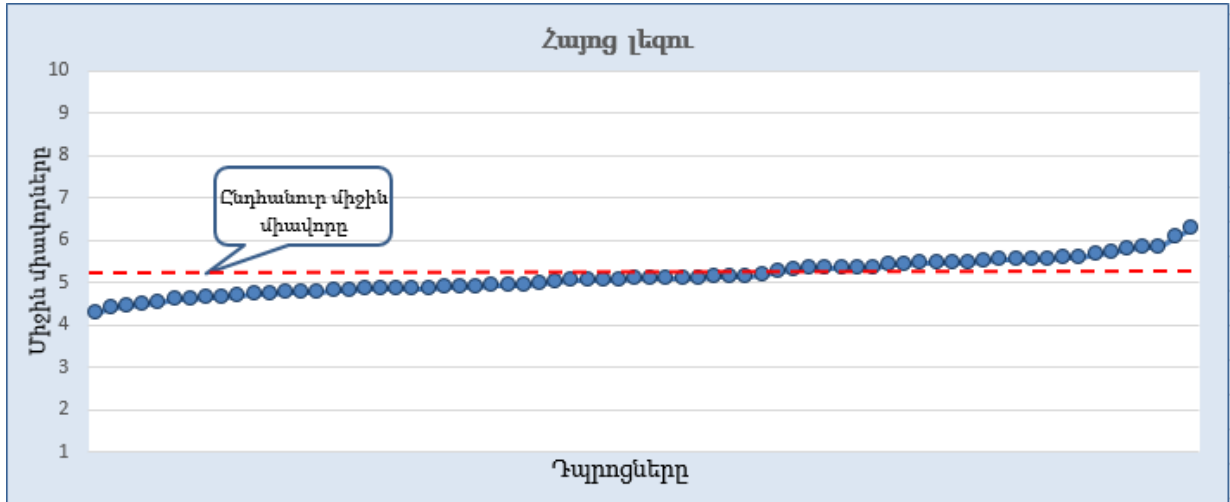
Առարկան	Սեռը	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխալը	Ստանդարտ շեղումը	Առավելագույն միավորը	Նվազագույն միավորը
Հայոց լեզու	աղջիկ	2329	5.3	0.020	0.962	10	1
	տղա	2030	5.1	0.021	0.960	9	1
Հայ գրականություն	աղջիկ	2329	5.3	0.021	1.018	10	1
	տղա	2030	5.0	0.024	1.071	10	1
Հանրահաշիվ	աղջիկ	2325	4.8	0.021	1.009	9	1
	տղա	2029	4.8	0.025	1.130	10	1
Երկրաչափություն	աղջիկ	2325	4.2	0.023	1.131	10	1
	տղա	2029	4.2	0.028	1.242	10	1

Թեև միջին միավորները տարբեր են, սակայն այդ տարբերությունը նշանակալի է հայոց լեզվի և հայ գրականության միջին միավորների դեպքում, իսկ մաթեմատիկայի միջին միավորները նշանակալի չեն տարբերվում:

Ըստ սեռերի արդյունքներն ավելի մանրամասն ներկայացված են [հավելված 7-ում](#):

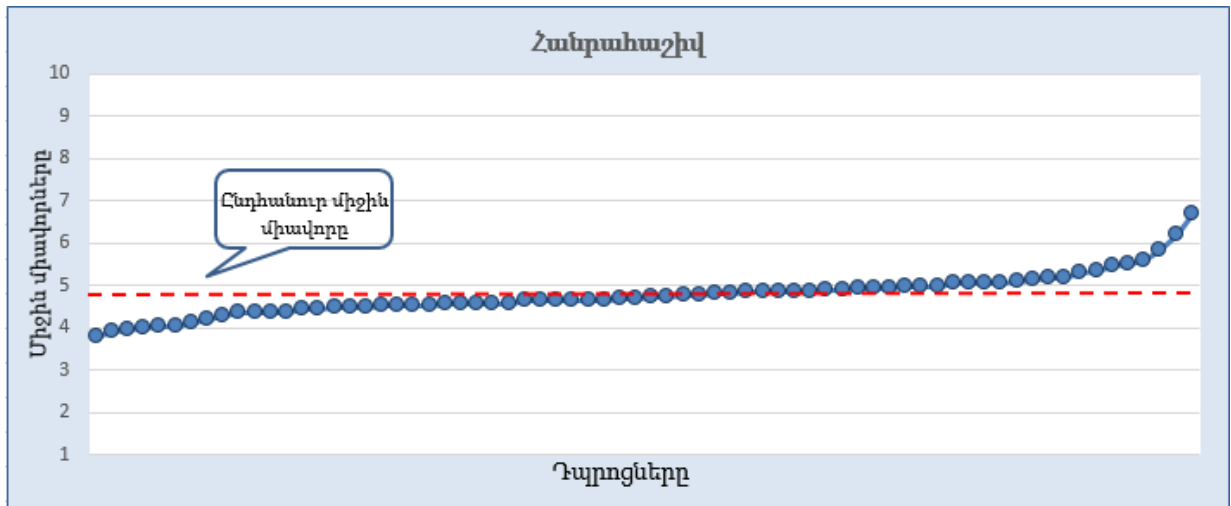
10. ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ԸՍՏ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ

Ստորև բերված դիագրամներում ներկայացված են միջին միավորներն ըստ դպրոցների՝ դասավորված աճման կարգով:

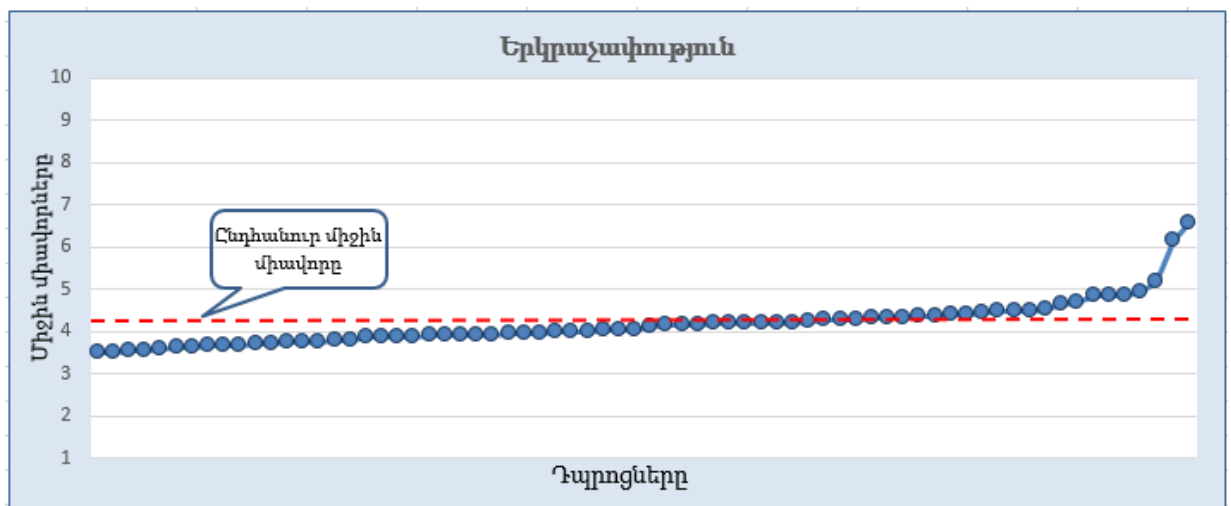
Նկար 13

Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած դպրոցների 7 տոկոսի աշակերտները հայոց լեզվից և հայ գրականությունից ունեցել են բարձր, 13 տոկոսի աշակերտները՝ ցածր, մյուս բոլոր դպրոցների աշակերտները՝ միջին առաջադիմություն:

Նկար 14

Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած դպրոցների 10 տոկոսի աշակերտները հանրահաշվից ունեցել են բարձր, 14 տոկոսի աշակերտները՝ ցածր, մյուս բոլոր դպրոցների աշակերտները՝ միջին առաջադիմություն:

Նկար 15

Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած դպրոցների 13 տոկոսի աշակերտները երկրաչափությունից ունեցել են բարձր, 21 տոկոսի աշակերտները՝ ցածր, մյուս բոլոր դպրոցների աշակերտները՝ միջին առաջադիմություն:

Հայոց լեզվից բարձր առաջադիմություն ունեցող դպրոցների ցանկը⁷

Մարզը	Տարածաշրջանը	Դպրոցը	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխալը	Ստանդարտ շեղումը
Լոռի	Վանաձոր	Վանաձորի մաթեմատիկական և բնագիտական առարկաների խորացված ուսուցմամբ հատուկ դպրոց	29	6.3	0.154	0.815
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	Երևանի Ա. Շահինյանի անվան ֆիզմաթ հատուկ դպրոց	110	6.1	0.077	0.807
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	«Ուսում» հանրակրթական դպրոց	10	5.8	0.214	0.676
Երևան	Մալաթիա-Սեբաստիա	«Հայ կրթություն» կրթական հիմնադրամ	14	5.8	0.154	0.636
Շիրակ	Գյումրի (Ախուրյան)	«Ֆոտոն» վարժարան	105	5.8	0.066	0.672

⁷Այն դպրոցները, որոնց միջին միավորը 10 և ավելի տոկոսով գերազանցում է ընդհանուր միջին միավորը:

Հայ գրականությունից բարձր առաջադիմություն ունեցող դպրոցների ցանկը

Մարզը	Տարածաշրջանը	Դպրոցը	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխալը	Ստանդարտ շեղումը
Երևան	Մալաթիա-Սեբաստիա	«Հայ կրթություն» կրթական հիմնադրամ	14	6.1	0.358	1.478
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	Երևանի Ա. Շահինյանի անվան ֆիզմաթ հատուկ դպրոց	110	5.9	0.094	0.977
Տավուշ	Բերդ	Բերդի ավագ դպրոց	42	5.9	0.178	1.096
Լոռի	Վանաձոր	Վանաձորի մաթեմատիկական և բնագիտական առարկաների խորացված ուսուցմամբ հատուկ դպրոց	29	5.9	0.176	0.929
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	«Ուսում» հանրակրթական դպրոց	10	5.8	0.300	0.949

Հանրահաշվից բարձր առաջադիմություն ունեցող դպրոցների ցանկը

Մարզը	Տարածաշրջանը	Դպրոցը	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխալը	Ստանդարտ շեղումը
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	Երևանի Ա. Շահինյանի անվան ֆիզմաթ հատուկ դպրոց	110	6.7	0.079	0.827
Լոռի	Վանաձոր	Վանաձորի մաթեմատիկական և բնագիտական առարկաների խորացված ուսուցմամբ հատուկ դպրոց	29	6.2	0.106	0.573
Վոտայք	Արբիլյան	Գառնիի թիվ 2 ավագ դպրոց	50	5.8	0.090	0.636
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	«Ուսում» հանրակրթական դպրոց	10	5.6	0.299	0.946
Երևան	Շենգավիթ	«Քվանտ» վարժարան	97	5.5	0.096	0.942
Շիրակ	Գյումրի(Ախուրյան)	«Ֆոտոն» վարժարան	105	5.5	0.079	0.814
Երևան	Նոր Նորք	Թիվ 159 ավագ դպրոց	65	5.3	0.141	1.133

Երկրաչափությունից բարձր առաջադիմություն ունեցող դպրոցների ցանկը

Մարզը	Տարածաշրջանը	Դպրոցը	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը	Գնահատման ստանդարտ սխալը	Ստանդարտ շեղումը
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	Երևանի Ա. Շահինյանի անվան ֆիզմաթ հատուկ դպրոց	110	6.6	0.135	1.411
Լոռի	Վանաձոր	Վանաձորի մաթեմատիկական և բնագիտական առարկաների խորացված ուսուցմամբ հատուկ դպրոց	29	6.1	0.126	0.681
Վոտայք	Արբիլյան	Գառնիի թիվ 2 ավագ դպրոց	50	5.2	0.150	1.064
Շիրակ	Գյումրի (Ախուրյան)	Գյումրու թիվ 45 ավագ դպրոց	23	4.9	0.167	0.801
Շիրակ	Գյումրի (Ախուրյան)	«Տոտոն» վարժարան	105	4.9	0.118	1.209
Լոռի	Վանաձոր	Վանաձորի թիվ 17 ավագ դպրոց	57	4.8	0.129	0.973
Երևան	Շենգավիթ	«Քվանտ» վարժարան	97	4.8	0.143	1.410
Երևան	Ավան	Թիվ 170 ավագ դպրոց	126	4.7	0.076	0.854
Երևան	Քանաքեռ-Զեյթուն	«Ուսում» հանրակրթական դպրոց	10	4.6	0.301	0.953

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

2014 թ. հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին ՀՀ 70 հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 10-րդ դասարաններում անցկացված արտաքին ընթացիկ գնահատման նպատակը եղել է հետազոտել հիմնական դպրոցից ավագ դպրոց անցման սկզբում 10-րդ դասարանում սովորողների արդյունքները «Հայոց լեզու», «Հայ գրականություն», «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներից, պարզել հոսքերի կազմման և հոսքային ուսուցման հետ կապված խնդիրները, ինչպես նաև բացահայտել գործոններ, որոնք որոշակի ազդեցություն ունեն ուսման արդյունավետության վրա:

Արտաքին ընթացիկ գնահատման ընդհանուր արդյունքները

Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքների ուսումնասիրությունից պարզվել է, որ հայոց լեզվի և հայ գրականության միջին միավորները 5,2 են, հանրահաշիվինը՝ 4,8, երկրաչափությանը՝ 4,2, ընդ որում՝ գնահատման ստանդարտ սխալները և ստանդարտ շեղումները նորմայի սահմաններում են: Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած դպրոցների 10-րդ դասարանի աշակերտների 25 տոկոսն ունեցել է բարձր, 49 տոկոսը՝ միջին, 26 տոկոսը՝ ցածր առաջադիմություն՝ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից, և աշակերտների 30 տոկոսն ունեցել է բարձր, 40 տոկոսը՝ միջին, 30 տոկոսը՝ ցածր առաջադիմություն՝ մաթեմատիկայից:

Արտաքին և ներքին գնահատման համեմատումը

Արտաքին ընթացիկ գնահատումը լայն հնարավորություն է տվել տարբերակելու աշակերտների ուժեղ և թույլ խմբերը՝ միավորները բաշխելով 10 միավորանոց սանդղակում՝ 1 նվազագույն և 10 առավելագույն միավորներով՝ ի տարբերություն ներքին գնահատման, որի միավորները կուտակված են միջինի շուրջը և չեն ընդգրկում 10 միավորանոց սանդղակի բոլոր միավորները: Բացի այդ, ներքին գնահատման միջին միավորները 2-2,7-ով բարձր են արտաքին գնահատման միջին միավորներից: Կարևոր է նշել նաև այն հանգամանքը, որ ուսուցիչների միայն 6 տոկոսն է առաջարկել ուսման որակն ապահովելու համար հոսքային դասարանները կազմավորել 9-րդ դասարանի ավարտական գնահատականների հիման վրա, մյուսները այդ նպատակի համար պահանջել են ավագ դպրոցի կողմից աշակերտների լրացուցիչ թեստավորում կամ հարցազրույց: Այստեղից հետևում է ներքին գնահատման հավաստիության հարցը, որը կարիք ունի լրացուցիչ ուսումնասիրության:

Հայոց լեզվի և հայ գրականության արտաքին գնահատման միավորը միտված է աճելու 0,3-ով, մաթեմատիկայինը՝ 0,2-ով, ներքին գնահատման համապատասխան առարկայի միավորը 1-ով մեծանալու դեպքում:

Արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի

Ըստ դպրոցների տիպերի վերլուծությունից պարզվել է, որ վարժարանների աշակերտների պատրաստվածությունը նշված չորս առարկաներից բարձր է, իսկ ավագ դպրոցների, հենակետային վարժարանների և ոչ պետական դպրոցների աշակերտներինը՝ միջին: Պետք է նշել, որ վարժարաններում մաթեմատիկայի ուսուցումը ամուր հիմքերի վրա է դրված, և վարժարանների աշակերտների պատրաստվածությունը հայոց լեզվից և հայ գրականությունից զիջում է մաթեմատիկայից պատրաստվածությանը, մինչդեռ մյուս տիպի դպրոցներում աշակերտների պատրաստվածությունը հայոց լեզվից և հայ գրականությունից ավելի բարձր է, քան մաթեմատիկայից:

Արդյունքներն ըստ հոսքերի

Ըստ հոսքերի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ վերոնշյալ չորս առարկաներից ամենաբարձր պատրաստվածությունը ցուցաբերել են վարժարանների բնագիտական, ընդհանուր, տնտեսագիտական և ֆիզմաթ հոսքերի, ոչ պետական դպրոցների ընդհանուր հոսքերի աշակերտները, ամենացածր պատրաստվածությունը՝ ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների ընդհանուր հոսքի, այնուհետև բոլոր տիպի դպրոցների հումանիտար հոսքի աշակերտները: Քանի որ ավագ դպրոցների և հենակետային վարժարանների ընդհանուր հոսքի՝ արտաքին գնահատման մասնակիցների թիվը փոքր է՝ 30, այլ ուսումնասիրություններ չեն կատարվել: Իսկ հումանիտար հոսքի աշակերտների հարցման արդյունքների ուսումնասիրությունից պարզվել է, որ աշակերտների որոշ մասը (24%) ապագա մասնագիտության հարցում դեռ չի կողմնորոշվել և հոսքի ընտրությունը կատարել է՝ ուղղորդվելով «ընկերներն այդ հոսքում են սովորում», «այդ հոսքում սովորելը հեշտ է» և «ուսուցիչները կամ ծնողներն են խորհուրդ տվել» սկզբունքներով:

Աշակերտների մասնագիտական կողմնորոշումը

Աշակերտների հարցման արդյունքների վերլուծությունից պարզվել է, որ նրանց ուսման առաջադիմության համար ազդեցիկ գործոն է այն, թե ինչով են պատրաստվում զբաղվել դպրոցն ավարտելուց հետո, իրենց ընտրած հոսքն առնչվում է ապագա մասնագիտության հետ, և ինչո՞ւ են ընտրել այդ հոսքը:

Համաձայն ռեզրեսիոն կախվածության՝ որքան հստակ է աշակերտների մասնագիտական կողմնորոշումը և ուղղված է դպրոցն ավարտելուց հետո ուսման շարունակմանը, որքան ընտրած ուսումնական հոսքը համապատասխանում է

ապագա մասնագիտությանը, այնքան բարձր են աշակերտների միավորները: Բարձրագույն կամ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում ուսումը շարունակելու մտադիրություն ունեցող և ապագա մասնագիտության հետ կապված հոսք ընտրած աշակերտների գնահատականները ընդհանուր հաշվով 0,6-0,7 միավորով բարձր են մյուսների գնահատականներից:

Պարզվել է նաև, որ 10-րդ դասարանի աշակերտների 22 տոկոսը դեռ չի որոշել իր անելիքը դպրոցն ավարտելուց հետո, և ուսուցիչների 73 տոկոսը հոսքային ուսուցման հետ կապված խնդիրների շարքում նշում է աշակերտների՝ այդ տարիքում հոսքի ընտրություն կատարելու դժվարությունը: Հետևաբար, մասնագիտական կողմնորոշման հարցում աշակերտները կարիք ունեն դպրոցի աջակցության, այդ ուղղությամբ դպրոցի կողմից որոշակի նպատակաուղղված և համակարգված աշխատանքների իրականացման:

10-րդ դասարանում ուսումնական հոսքերի կազմավորումը

«Սովորողների ուսման որակն ապահովելու համար հոսքային դասարանները պետք է ձևավորել ավագ դպրոցի կողմից աշակերտների թեստավորմամբ կամ հարցազրույցով»։ նշել է ուսուցիչների 81 տոկոսը: Այս պարագայում խնդիր է դպրոցից դուրս մնացած և ուսումը շարունակել ցանկացող աշակերտների առկայությունը, և նրանց համար կարիք կա զարգացնելու արհեստագործական հոսքը կամ նույն նպատակին ծառայող նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները:

Հոսքային ուսուցման կազմակերպումը

Փոքր թվով աշակերտներ ունեցող դպրոցներում հաճախ հնարավոր չի լինում ստեղծել աշակերտների մասնագիտական կողմնորոշման համապատասխան բոլոր հոսքերը: Արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակից 70 ուսումնական հաստատություններից 14-ը 10-րդ դասարանում ուսուցումը կազմակերպում է 1 հոսքով (հիմնականում՝ ընդհանուր, երբեմն էլ՝ հումանիտար կամ բնագիտական), 24-ը՝ 2 հոսքով (հիմնականում՝ հումանիտար և բնագիտական, երբեմն էլ՝ հումանիտար և տնտեսագիտական), 21-ը՝ 3 հոսքով, և միայն 11 ուսումնական հաստատություն՝ 4 հոսքով: Սա նշանակում է, որ առկա է աշակերտների կրթական կարիքների բավարարման խնդիր, հետևաբար՝ հոսքային ուսուցման կազմակերպման ճկուն մեխանիզմների մշակման անհրաժեշտություն:

Հոսքային ուսուցման հետ կապված խնդիրներ

Ուսուցիչների 65 տոկոսը նշել է, որ հոսքային ուսուցումը թեթևացնում է աշակերտների բեռը և նրանց պատրաստում բուհի քննություններին, սակայն 23 տոկոսը վստահ չէ, որ այն լուրջ ազդեցություն է ունենում ուսման որակի բարելավման վրա:

Ուսուցիչները նշել են մի շարք խնդիրներ՝ կապված 10-րդ դասարանի ծրագրի և տվյալ հոսքի նշանակության անհամապատասխանության, մշակված ուսումնամեթոդական ուղեցույցների պակասի, հոսքային դասարաններում աշակերտների մեծ թվի հետ:

Մրանք խնդիրներ են, որոնք կարիք ունեն լրացուցիչ և ավելի խորը ուսումնասիրության: